Isaac Asimov

RISC

(din volumul Povestiri cu roboți, — The Rest of The Robots, 1964)

Baza Hyper se pregătise pentru ziua asta. Răspândiți în galeria camerei de vizitare, într-o ordine şi succesiune dictate de protocol, erau un grup de oficiali, oameni de ştiință, tehnicieni şi alții, care puteau fi încadrați în denumirea generală de "personal". După temperamentul fiecăruia, aşteptau plini de speranță, emoționați, furioşi sau temători această încununare a eforturilor lor.

Cavitatea interioară a asteroidului cunoscut sub numele de Baza Hyper devenise, în această zi, centrul unei sfere de protecție strictă, care se întindea pe o distanță de zece mii de mile. Nici o navă nu putea să intre în această sferă şi să rămână întreagă. Nici un mesaj nu putea ieşi neverificat.

La o mie de mile depărtare, mai mult sau mai puțin, un mic asteroid se mişca elegant pe orbita pe care fusese lansat cu un an înainte, o orbită ce înconjura Baza Hyper într-un inel perfect rotund. Numărul de identitate al micului asteroid era H937, dar nimeni de pe Baza Hyper nu-i spunea altfel decât El ("Ai fost pe *el* astăzi?" "Generalul e pe *el*, înjurând cât poate", iar în cele din urmă pronumele personal dobândise demnitatea celui scris cu literă mare.)

Pe El, neocupat acum, când se apropia secunda zero, era *Parsec*, singura navă de acest fel construită vreodată în istoria omenirii. Stătea fără echipaj, gata să decoleze în inimaginabil.

Gerald Black, fiind unul dintre tinerii capabili în ingineria eterului, privi spre primul rând, îşi trosni articulațiile mari, apoi îşi şterse palmele asudate de halatul alb şi pătat şi spuse amărât

— De ce nu-l abordați pe general sau pe Majestatea Sa?

Nigel Ronson, de la Presa Interplanetară, privi scurt prin galerie spre strălucirea pe care o răspândea generalul maior Richard Kallner şi spre femeia mică şi neînsemnată de lângă el, abia vizibilă lângă uniforma lui sclipitoare. Spuse:

— Aş face-o, numai că mă interesează noutățile.

Ronson era scund şi rotofei. Avea părul tuns cu migală "arici", de o jumătate de centimetru, gulerul de la cămaşă era descheiat, iar pantalonii îi erau scurți până la gleznă, imitându-i fidel pe ziariştii care apăreau permanent în spectacolele TV. Totuşi, era un reporter capabil.

Black era îndesat, iar părul lui negru lăsa puțin loc pentru frunte, dar mintea îi era la fel de ascuțită pe cât de boante îi erau degetele. Spuse:

— Ei au toate veştile.

— Prostii, spuse Ronson. Kallner n-are nimic sub galoanele alea aurite. Dezbracă-l şi vei găsi numai o bandă rulantă aruncând ordinele în jos şi răspunderea în sus.

Black fu cât pe ce să rânjească, dar se stăpâni. Spuse:

— Dar Doamna Doctor?

— Dr. Susan Calvin de la "Corporația de Roboți şi Oameni Mecanici din Statele Unite", intonă reporterul. Doamna care are hiperspațiu acolo unde ar trebui să aibă inima şi heliu lichid în ochi. A trecut prin soare şi a ieşit pe partea cealaltă acoperită cu o flacără înghețată

Black fu şi mai aproape de rânjet:

— Dar directorul Schloss, atunci?

Ronson spuse curgător:

— Ştie prea multe. Între a-şi petrece timpul aprinzând cel mai slab licăr de inteligență în interlocutor şi a-şi întuneca propriul creier, de teamă să nu-l orbească pe acest interlocutor doar prin strălucirea lui, preferă să nu spună nimic.

De data asta, Black îşi arătă dinții:

— Acum, ce-ar fi dacă mi-ai spune de ce m-ai ales pe mine.

— Simplu, doctore. Te-am privit şi m-am gândit că eşti prea urât ca să fii prost şi prea deştept ca să ratezi o posibilă şansă de publicitate personală bună.

— Aminteşte-mi să-ți trag un pumn într-o zi, zise Black. Ce vrei să ştii?

Omul de la Presa Interplanetară arătă înspre canal şi spuse:

— Treaba asta o să meargă?

Black privi şi el în jos şi simți cum îl trece un fior ca vântul de noapte, slab, de pe Marte. Canalul era un ecran mare de televizor, împărțit în două. O jumătate oferea o vedere generală a Lui. Pe suprafața Lui cenuşie şi plină de găuri era *Parsec*, strălucind în tăcere în lumina slabă ă soarelui. Cealaltă jumătate arăta camera de comandă a lui *Parsec*. În camera de comandă nu era nici o mişcare. Pe scaunul pilotului era un obiect, a cărui formă vag umană nu ascundea nici o clipă faptul că era doar un robot pozitronic.

Black spuse:

— Din punct de vedere fizic, domnule, va merge. Acest robot va pleca şi se va întoarce. Pe Spațiu! Am reuşit s-o facem. Am văzut tot. Am venit aici la două săptămâni după ce am absolvit fizica eterului şi sunt aici, scăzând permisiile şi învoirile, încă de atunci. Eram aici când s-a trimis prima bucată de sârmă de fier pe orbita lui Jupiter şi înapoi prin hiperspațiu — şi s-a primit înapoi pilitură de fier. Eram aici când s-au trimis şoareci albi până acolo şi înapoi şi s-au întors carne tocată.

Ne-au trebuit după aceea şase luni ca să stabilim un hipercâmp uniform. A trebuit să înlăturăm decalaje până la zecimi de miimi de secundă dintr-un punct în altul al substanței călătoare în hiperspațiu. După aceea, şoarecii albi au început să vină înapoi întregi. Mi-aduc aminte că am sărbătorit o săptămână întreagă faptul că un şoarece alb a venit înapoi viu şi a mai trăit zece minute. Acum, trăiesc atâta vreme cât îi îngrijim cum trebuie.

— Grozav! spuse Ronson.

Black îl privi pieziş:

— Am spus că va merge din punct de vedere *fizic.* Şoarecii aceia albi veneau înapoi...

— Da?

— Fără minte. Nici măcar minte de şoareci mici şi albi. Nu mănâncă. Trebuie să fie obligați să mănânce. Nu se împerechează. Nu aleargă. Stau. Stau. Stau. Asta-i tot. În cele din urmă, am trimis un cimpanzeu. A fost ceva de plâns. Era prea aproape de om ca să-l poți privi. A venit înapoi un maldăr de carne care putea face mişcări de târâre. Îşi putea mişca ochii şi uneori se putea scărpina. Se tânguia şi stătea în propriile lături, fără să se mişte. Cineva l-a împuşcat într-o zi şi am fost toți recunoscători pentru asta. Îți spun eu, amice, nimic din ce a plecat vreodată în hiperspațiu nu s-a mai întors cu judecată.

— Asta se poate publica?

— După acest experiment, poate. Se aşteaptă multe de la el.

Black înălță din colțul gurii.

— Tu nu aştepți?

— Cu un robot la comandă? Nu.

Aproape automat, mintea lui Black ajunse la întâmplarea de acum câțiva ani, când fusese răspunzător, fără să vrea, pentru un robot care era cât pe ce să se piardă. Se gândi la roboții Nestor, care împânzeau Baza Hyper, cu deficiențele remediabile şi cunoştințe imprimate. Ce rost avea să vorbească despre roboți? Prin natura lui, nu era misionar.

Dar atunci Ronson, umplând tăcerea lungă cu puțină trăncăneală, spuse, în timp ce-şi înlocuia ghemul de gumă din gură cu o lamă nouă:

— Să nu-mi spui că *tu eşti* antirobot. Întodeauna mi s-a spus că oamenii de ştiință sunt singurii care nu sunt antiroboți.

Răbdarea lui Black se epuiză. Spuse:

— Aşa e, şi tocmai ăsta e necazul. Tehnologia l-a fericit pe robot. Orice slujbă trebuie să aibă un robot, altfel inginerul respectiv se simte păcălit. Vrei un dispozitiv de blocat uşa? Cumpără un robot cu un picior gros. E o treabă serioasă.

Vorbea cu glas tare şi puternic, azvârlind cuvintele direct în urechea lui Ronson.

Acesta reuşi să-şi elibereze brațul. Spuse:

— Ei, eu nu sunt robot. Nu te răzbuna pe mine. Eu sunt om. *Homo Sapiens.* Tocmai mi-ai rupt un os de la mână. Asta nu-i o dovadă?

Oricum, după ce începea, era nevoie de mai mult decât o glumă ca să-l opreşti pe Black. El spuse:

— Ştii cât timp s-a pierdut cu acest aranjament? Am avut un robot pentru folosință generală, perfect pus la punct, şi i-am dat un ordin. Punct. Am auzit ce ordin i s-a dat. L-am ținut minte. Scurt şi dulce: "Prinde maneta cu putere. Trage-o cu forță spre tine. Cu *forță!* Continuă s-o ții aşa până ce tabloul de comandă îți arată că ai trecut prin hiperspațiu de două ori."

Aşa că, la ora H, robotul va înşfăca maneta de comandă şi o va trage cu forță spre el. Mâinile lui sunt încălzite la temperatura sângelui. Odată ce maneta de comandă va fi pe poziție, expansiunea căldurii va realiza contactul şi va fi inițiat hipercâmpul. Dacă se va întâmpla ceva cu creierul lui în timpul primei călătorii în hiperspațiu, n-are importanță. Tot ce trebuie este să mențină poziția o miime de secundă şi nava se va întoarce, iar hipercâmpul va dispărea. Nu se poate întâmpla nimic rău. Apoi îi vom studia toate reacțiile generale şi vom vedea dacă e ceva ce n-a mers.

Ronson părea îngândurat:

— Pentru mine toate astea înseamnă ceva.

— Zău? întrebă Black cu amărăciune. Şi ce vei afla din creierul unui robot? Al lui e pozitronic, al nostru e celular. Al lui e din metal, al nostru e din proteine. Nu sunt la fel. Nu se pot compara. Totuşi, sunt convins că pe baza lucrurilor pe care le vor afla, sau cred că le vor afla de la robot, vor trimite oameni în hiperspațiu. Nenorociții! Uite, nu e vorba că mori. E vorba că vii înapoi fără minte. Dacă ai fi văzut cimpanzeul, ai fi ştiut la ce mă refer. Moartea e curată şi definitivă. Cealaltă treabă...

Reporterul spuse:

— Ai vorbit cuiva despre asta?

— Da, zise Black. Ei spun ca şi tine. Că sunt antirobot şi cu asta, basta... Ia-o pe Susan Calvin, de exemplu. Poți fi sigur că ea nu e antirobot. A venit tocmai de pe Pământ ca să urmărească experimentul ăsta. Dacă la comenzi s-ar fi aflat un om, ei nu i-ar fi păsat. Dar ce rost are!

— Hei, zise Ronson, nu te opri tocmai acum. Mai e.

— Mai e, ce?

— Mai multe probleme. Ai explicat ce e cu robotul. Dar de ce, dintr-o dată, măsuri de securitate?

— Hm?

— *Hai.* Dintr-o dată nu pot să trimit mesaje. Dintr-o dată navele nu pot pătrunde în zonă. Ce se petrece? Asta e alt experiment. Lumea ştie de hiperspațiu şi despre ce încercați voi, băieții, să faceți, aşa că unde-i secretul?

Agitația provocată de furie încă îl mai stăpânea pe Black, furie împotriva roboților, furie împotriva lui Susan Calvin, furie la amintirea acelui mic robot pierdut din trecutul lui. Mai trebuia economisită, se gândi, pentru micul şi enervantul ziarist şi pentru micile lui întrebări enervante. Îşi spuse: "Să vedem cum o suportă."

— Chiar vrei să ştii? zise.

— Te cred.

— Bine. Nu am inițiat niciodată un hipercâmp pentru un obiect mai mare decât o milionime din această navă şi nici n-am trimis nimic decât o milionime din distanță. Asta înseamnă că hipercâmpul ce va fi inițiat în curând este de vreun milion de

milioane de ori mai încărcat cu energie decât orice alt hipercâmp manevrat de noi vreodată. Nu ştim sigur ce poate să facă.

— Ce vrei să spui?

— Teoria ne învață că nava se va aşeza, simplu, lângă Sirius şi va fi adusă, simplu, înapoi aici. Dar ce volum de spațiu din jurul lui *Parsec* va fi dizlocat? E greu de spus. Nu ştim suficiente lucruri despre hiperspațiu. Asteroidul pe care stă nava poate să plece cu ea şi, să ştii, dacă toate calculele noastre sunt doar puțin greşite, s-ar putea să nu-l mai aducem niciodată înapoi. Ar putea reveni la, să zicem, douăzeci de miliarde de mile depărtare. Şi se poate să fie dizlocat mai mult spațiu, nu numai asteroidul.

— Cât de mult? întrebă Ronson.

— Nu putem şti. Există un element de incertitudine statistică. De aceea navele nu trebuie să se apropie prea mult. De aceea se păstrează tăcerea, până ce experimentul se încheie cu bine.

Ronson înghiți cu greu:

— Să presupunem că ajunge la Baza Hyper.

— O şansă există, zise Black cu calm. Nu prea mare, altfel domnul director Schloss n-ar fi aici, te asigur. Totuşi, există o şansa matematică.

Ziaristul îşi privi ceasul:

— Când se vor petrece toate astea?

— Peste vreo cincisprezece minute. Eşti nervos, nu-i aşa?

— Nu, spuse Ronson, dar se aşeză pierdut şi nu mai puse întrebări.

Black se aplecă în afară peste grilaj. Ultimele minute treceau.

Robotul se mişcă!

La acea mişcare, toată lumea păşi înainte, iar luminile se micşorară, ca să scoată în evidență şi să intensifice strălucirea scenei de dedesubt. Dar, deocamdată, fu doar prima mişcare. Mâinile robotului se apropiară de maneta de pornire.

Black aşteptă secunda când robotul urma să tragă maneta spre el. Îşi imagina o mulțime de posibilități, care-i veneau toate în minte aproape în acelaşi timp.

Mai întâi ar fi licărul scurt, care indica plecarea în hiperspațiu şi întoarcerea. Chiar dacă intervalul de timp era extraordinar de scurt, întoarcerea n-ar fi *exact* în poziția de plecare şi s-ar produce un licăr. Întotdeauna era aşa.

Apoi, când nava s-ar întoarce, s-ar putea descoperi că dispozitivele ce trebuiau să uniformizeze câmpul deasupra imensului volum al navei n-au fost bune de nimic. Robotul ar putea fi fier vechi. Nava s-ar putea să fie fier vechi.

Ori, s-ar putea ca socotelile lor să fie cumva greşite şi nava să nu se mai întoarcă niciodată. Sau, şi mai rău, Baza Hyper ar putea pleca odată cu nava şi să nu mai revină niciodată.

Sau, desigur, s-ar putea ca toate să meargă bine. Nava ar putea să licărească şi să fie la locul ei în perfectă stare. Robotul, având mintea întreagă, s-ar ridica de pe scaunul lui şi ar semnaliza îndeplinirea cu succes a primei călătorii efectuate de un obiect construit de mâna omului, dincolo de influența gravitațională a soarelui.

Se scurgea ultimul minut.

Veni ultima secundă, iar robotul prinse maneta de pornire şi o trase cu forță spre el...

Nimic!

Nici un licăr. Nimic!

Parsec nu părăsise spațiul normal.

***

Generalul maior Kallner îşi scoase chipiul ca să-şi şteargă fruntea strălucitoare şi, făcând asta, dădu la iveală un cap chel, care l-ar fi făcut să pară mai bătrân cu zece ani, dacă expresia lui posacă n-ar fi realizat deja asta. Trecuse aproape o oră de la eşecul lui *Parsec* şi nu se făcuse nimic.

— Cum s-a întâmplat? Cum s-a întâmplat? Nu înțeleg.

Dr. Mayer Schloss, care, la patruzeci de ani, era "marele veteran" din noua ştiință a matricelor de hipercâmp, spuse neajutorat:

— Teoria de bază n-are nici o greşeală. Îmi pun capul pentru asta. E vreo defecțiune mecanică undeva, pe navă. Nimic altceva.

Spusese asta de o grămadă de ori.

— Credeam că totul a fost testat.

Şi asta se mai spusese.

— A fost, domnule, a fost. Totuşi...

Şi asta.

Se uitau unul la altul în biroul lui Kallner, acum neîncăpător pentru tot personalul. Nimeni nu îndrăznea să se uite la a treia persoană de față.

Buzele strânse ale lui Susan Calvin şi obrajii ei palizi erau fără expresie. Ea spuse cu răceală:

— Vă puteți consola cu ceea ce v-am spus mai înainte. E discutabil că ar fi ieşit ceva folositor.

— Acum nu e momentul să reluăm vechea discuție, mârâi Schloss.

— Eu nu discut. Corporația de Roboți şi Oameni Mecanici din Statele Unite va furniza roboți, conform specificațiilor, oricărui cumpărător legal, pentru orice scop legal. Oricum, noi ne-am îndeplinit misiunea. V-am prevenit că nu garantăm posibilitatea de atrage concluzii referitoare la creierul uman din ceea ce se petrece într-un creier pozitronic. Răspunderea noastră se încheie aici. Nu e nici o discuție.

— Dar-ar naiba, spuse generalul Kallner, pe un ton care muia de tot ocara. Hai să nu discutăm despre asta.

— Ce putem face? bombăni Schloss, neschimbând totuşi subiectul. Până nu ştim exact ce se întâmplă cu mintea în hiperspaţiu, nu putem progresa. Mintea robotului este în stare, cel puţin, să facă analiză matematică. E un punct de plecare, un început. Şi până vom încerca...

Privi fără ţintă:

— Dar nu e vorba despre robotul dumneavoastră, dr. Calvin. Nu ne îngrijorează nici el, nici creierul lui pozitronic. La naiba, femeie...

Vocea i se ridică până aproape de ţipăt. Robopsihologul îl reduse la tăcere cu un glas care abia depăşea tonul uniform:

— Fără isterii, omule. În viaţa mea am fost martoră a multor crize, dar n-am văzut nici una rezolvată prin isterie. Vreau răspunsuri la nişte întrebări.

Buzele groase ale lui Schloss tremurară, iar ochii lui adânciţi părură că se retrag în orbite, lăsând în loc nişte găuri umbrite. Spuse cu asprime:

— Aveţi pregătire în ingineria eterului?

— Asta n-are nici o legătură. Sunt robopsiholog şef la Corporaţia de Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite. La comenzile lui *Parsec* se află un robot pozitronic. Ca toţi roboţii asemenea lui, este închiriat, şi nu vândut. Am dreptul să cer informaţii referitoare la orice experiment în care este implicat un asemenea robot.

— Vorbeşte cu ea, Schloss, mârâi generalul Kallner. Ea e... e-n regulă.

Dr. Calvin îşi întoarse ochii spălăciţi spre general, care fusese prezent când avusese loc întâmplarea cu robotul pierdut, aşadar era de presupus că nu va face greşeala de a o subestima. (Schloss fusese în concediu medical pe atunci, iar zvonul nu are aceeaşi valoare ca experienţa personală.)

— Mulţumesc, domnule general, spuse ea.

Schloss privi neajutorat de la unul la altul şi mormăi:

— Ce vreţi să ştiţi?

— Evident, prima mea întrebare este: care este problema dumneavoastră, dacă nu e robotul?

— Dar problema e clară. Nava nu s-a clintit. Nu vedeţi? Sunteţi oarbă?

— Văd foarte bine. Ce nu înţeleg, este teama dumneavoastră vădită că ar putea fi o defecţiune mecanică. Oamenii dumneavoastră nu se aşteaptă niciodată la defecţiuni?

Generalul bombăni:

— E vorba de cheltuială. Nava a fost al dracului de scumpă. Congresul Mondial... alocaţiile bugetare... se împotmoli el.

— Nava e încă aici. O revizie elementară şi o reparaţie nu sunt mare lucru.

Schloss îşi recăpătase controlul. Expresia de pe chipul lui era a unui om care şi-a luat sufletul în ambele mâini, l-a scuturat bine şi l-a pus pe picioare. Vocea lui dobândise până şi un accent de răbdare.

— Dr. Calvin, când spun defecţiune mecanică, mă gândesc la ceva de felul unui releu înţepenit de un grăunte de praf, la o conexiune blocată de o picătură de unsoare, la un tranzistor oprit de o expansiune momentană a căldurii. O mulţime de alte lucruri. O sută de alte lucruri. Oricare din ele poate fi doar provizoriu. Efectul lor poate înceta în orice clipă.

— Ceea ce înseamnă că *Parsec* ar putea, la urma urmei, să zboare prin hiperspaţiu şi înapoi.

— Exact. Acum înţelegeţi?

— Deloc. Nu-i ăsta lucrul pe care-l vreţi?

Schloss făcu o mişcare ce părea începutul strădaniei de a-şi smulge părul din cap cu ambele mâini. El spuse:

— Nu sunteţi inginer în eterică.

— Asta v-a luat graiul, doctore?

— Am reglat nava, spuse Schloss cu disperare, să facă un salt dintr-un anumit punct în spaţiu, faţă de centrul de gravitaţie al galaxiei, în alt punct. Întoarcerea trebuia să fie la punctul iniţial, corectat după mişcarea sistemului solar. În ora care a trecut de când *Parsec* ar fi trebuit să se mişte, sistemul solar şi-a modificat poziţia. Parametrii iniţiali la care este reglat hipercâmpul nu se mai potrivesc. Legile obişnuite ale mişcării nu se aplică la hiperspaţiu şi ne-ar lua o săptămână de calcule pe computer pentru un nou set de parametri.

— Vreţi să spuneţi că, dacă nava se mişcă acum, se va întoarce într-un punct imprevizibil, la mii de mile depărtare?

— Imprevizibil? zâmbi Schloss, cu obrajii scofâlciţi. Da, aşa i-aş spune. *Parsec* s-ar putea trezi în nebuloasa Andromeda sau în mijlocul soarelui. În orice caz, avem puţine şanse să-l mai vedem vreodată.

Susan Calvin dădu din cap:

— Atunci, situaţia este de aşa natură încât, dacă nava dispare, ceea ce se poate întâmpla în orice moment, câteva miliarde de dolari din banii contribuabililor pot fi iremediabil pierduţi şi — se va spune — pentru o treabă de mântuială.

Generalul maior Kallner nu s-ar fi crispat mai vizibil nici dacă ar fi fost înţepat în dos.

Robopsihologul continuă:

— Atunci, mecanismul pentru hipercâmp al navei trebuie scos din funcţiune într-un fel, şi asta cât mai curând. Ceva trebuie să fie scos din priză, smucit sau scuturat.

Vorbea mai mult pentru sine.

— Nu e chiar aşa de simplu, spuse Schloss. Nu pot să explic pe larg, pentru că nu sunteţi expert în eterică. E ca şi cum ai încerca să întrerupi un circuit electric obişnuit tăind firele de înaltă tensiune cu un foarfece de grădinărit. Poate fi o catastrofă. *Este* o catastrofă.

— Adică orice încercare de a opri mecanismul ar arunca nava în hiperspaţiu?

— Orice încercare *la întâmplare, probabil* că asta ar face. Hiperforţele nu sunt limitate de viteza luminii. Probabil că nu au nici o limită de viteză. Asta complică foarte mult lucrurile. Singura soluţie raţională este să descoperim natura defecţiunii şi să aflăm deci un mod de a deconecta câmpul fără pericol.

— Şi cum propuneţi să se realizeze asta, dr. Schloss?

— Cred că singurul lucru care se poate face este să trimitem unul din roboții noştri Nestor, spuse Schloss.
— Nu! Nu fiți caraghios! izbucni Susan Calvin.
Schloss spuse glacial:
— Roboții Nestor sunt obişnuiți cu problemele ingineriei eterice. Vor fi ideali...
— Nici vorbă. Nu puteți folosi unul din roboții noştri pozitronici într-un asemenea scop fără permisiunea mea. N-o aveți şi n-o veți obține.
— Ce alternativă avem?
— Trebuie să trimiteți unul din inginerii dumneavoastră.
Schloss dădu din cap cu violență:
— Imposibil. Riscul e prea mare. Dacă pierdem o navă *şi* un om...
— Oricum, n-aveți voie să folosiți un robot Nestor şi nici un robot.
Generalul spuse:
— Eu... eu trebuie să iau legătura cu Pământul. Problema asta trebuie rezolvată la un nivel mai înalt.
Susan Calvin spuse cu asprime:
— În locul dumneavoastră încă n-aş face-o. Vă veți lăsa singur la bunul plac al guvernului, fără vreo idee sau vreun plan de acțiune proprii. Nu veți ieşi foarte bine din asta, sunt sigură.
— Dar ce e de făcut?
Generalul îşi folosi din nou batista.
— Trimiteți un om. Nu există altă variantă.
Schloss deveni cenuşiu gălbejit:
— E uşor de spus să trimiți un om. Dar pe cine?
— M-am gândit la această problemă. Nu e aici un tânăr pe nume Black, pe care l-am întâlnit cu ocazia vizitei mele anterioare pe Baza Hyper?
— Dr. Gerald Black?
— Cred că da. Era burlac pe atunci. Mai este?
— Da, cred că da.
— V-aş sugera să-l aduceți aici, să spunem, într-un sfert de oră, şi între timp eu să pot studia dosarul lui.
Încetul cu încetul preluase conducerea şi nici Kallner, nici Schloss nu încercară să-şi dispute autoritatea cu ea.

***

Black o văzuse pe Susan Calvin de la distanță, în această a doua vizită a ei pe Baza Hyper. Nu făcuse nici o încercare să reducă distanța. Acum, când fusese chemat în prezența ei, se pomeni fixând-o cu oroare şi silă. Cu greu îi observă pe dr. Schloss şi pe generalul Kallner stând în spatele ei.
Îşi aminti ultima oară când o înfruntase astfel, suportând o anchetă glacială de dragul unui robot pierdut.
Ochii cenuşii şi reci ai Dr. Calvin îi țintuiau pe ai lui, căprui şi arzători.
— Dr. Black, spuse ea, cred că înțelegeți situația.
— O-nțeleg, spuse Black.
— Trebuie făcut ceva. Nava este prea scumpă ca să ne permitem s-o pierdem. Publicitatea proastă va însemna, probabil, sfârşitul proiectului.
Black încuviință:
— M-am gândit la asta.
— Sper că v-ați gândit şi la faptul că va trebui să meargă cineva pe *Parsec,* să afle ce nu merge şi... hm... să-l scoată din funcțiune.
Urmă o pauză de o clipă. Black spuse cu asprime:
— Ce prost s-ar duce?
Kallner se încruntă şi privi spre Schloss, care îşi muşcă buzele şi privi aiurea.
Susan Calvin spuse:
— Există, desigur, posibilitatea unei activări accidentale a hipercâmpului, în care caz nava poate ajunge într-un loc cu totul imposibil de găsit. Pe de altă parte, se poate întoarce undeva, în cadrul sistemului solar. Dacă se va întâmpla aşa, nu vor fi cruțate nici bani, nici eforturi, pentru a recupera omul şi nava.
Black spuse:
— Idiotul şi nava! O simplă corecție.
Susan Calvin ignoră comentariul. Spuse:
— Am cerut permisiunea generalului Kallner să vă încredințăm această misiune. Dumneavoastră sunteți cel care trebuie să meargă.
Aici nu mai urmă nici o pauză. Black spuse în cel mai răspicat mod posibil:
— Doamnă, eu nu mă ofer voluntar.
— Pe Baza Hyper nu sunt mulți oameni cu suficiente cunoştințe pentru a putea îndeplini această misiune cu succes. Dintre cei care au cunoştințele necesare, v-am ales pe dumneavoastră, pe baza relației noastre anterioare. Dumneavoastră înțelegeți mai bine această misiune...
— V-am spus că *nu* mă ofer voluntar!
— N-aveți de ales. Sunteți sigur că veți face față răspunderii?
— Răspunderea *mea?* De ce e a mea?

— Pentru că sunteți cel mai potrivit pentru treaba asta.
— Cunoaşteți riscul?
— Cred că da, spuse Susan Calvin.
— Eu ştiu că nu-l cunoaşteți. N-ați văzut niciodată cimpanzeul ăla. Când am spus "idiotul şi nava" nu mi-am spus o părere. Spuneam un adevăr. Mi-aş risca viața, dacă ar trebui. Poate că nu cu plăcere, dar aş risca-o. Să risc idioțenia, o viață de prostie animalică, nu vreau, asta-i tot.
Susan Calvin privi gânditoare chipul mânios şi transpirat al tânărului inginer. Black țipă:
— Trimiteți unul din roboții dumneavoastră, unul din roboții NS-2.
Ochii robopsihologului aveau un fel de strălucire rece. Ea spuse încet:
— Da, dr. Schloss a sugerat asta. Dar roboții NS-2 sunt închiriați de firma noastră, nu vânduți. Ştiți, ei costă milioane de dolari bucata. Reprezint compania şi am hotărât că sunt prea scumpi pentru a fi periclitați într-o problemă ca asta.
Black îşi ridică mâinile, care i se încleştară şi-i tremurară la piept, de parcă şi le-ar fi reținut cu forța:
— Îmi spuneți... spuneți că vreți să merg eu în locul unui robot, pentru că la mine se poate renunța mai uşor.
— Da, cam aşa.
— Dr. Calvin, spuse Black, mai bine ne vedem în iad.
— Această declarație ar putea fi aproape de adevăr, la propriu, dr. Black. După cum vă va confirma generalul Kallner, vi se ordonă să primiți această misiune. Aici vă aflați în regim cvasi-militar şi, dacă refuzați o misiune, puteți ajunge în fața Curții Marțiale. Un caz de felul ăsta ar însemna închisoare pe Mercur şi cred că ar fi destul de asemănătoare cu iadul pentru a adeveri, în mod nefericit, declarația dumneavoastră, în cazul că v-aş vizita, deşi probabil că n-aş face-o. Pe de altă parte, dacă sunteți de acord să urcați la bordul lui *Parsec* şi să îndepliniți misiunea, asta va însemna mult pentru cariera dumneavoastră.
Black se holbă la ea, cu ochii roşii.
Susan Calvin spuse:
— Dați-i omului cinci minute de gândire, domnule general Kallner, şi pregătiți o navă.
Doi paznici îl conduseră pe Black afară din încăpere.

***

Pe Gerald Black îl trecură fiorii. Picioarele i se mişcau de parcă n-ar fi fost ale lui. Parcă s-ar fi privit pe sine, dintr-un loc îndepărtat şi sigur, urcând la bordul unei nave şi pregătindu-se să plece pe El şi pe *Parsec.*
Nu-i venea să creadă. Înclinase imediat capul şi spusese:
— Merg.
Dar de ce?
Niciodată nu se gândise la el însuşi ca la un erou. Atunci, de ce? Bineînțeles, în parte pentru că exista amenințarea cu închisoarea de pe Mercur. În parte era dezgustul îngrozitor de a apărea drept laş în ochii celor care-l cunoşteau, acea laşitate ascunsă, care se află în spatele a jumătate din bravura lumii.
Deşi în cea mai mare măsură era altceva.
Ronson de la Presa Interplanetară îl oprise o clipă pe Black, în drum spre navă. Black privise fața congestionată a lui Ronson şi spusese:
— Ce vrei?
Ronson se bâlbâise:
— Ascultă! Când te întorci, vreau exclusivitatea. Aranjez pentru câți bani vrei... tot ce vrei...
Black îl împinsese într-o parte, îl răsturnase şi-şi continuase drumul.
Echipajul navei era format din doi oameni. Nici unul nu-i vorbi. Privirile lor alunecară în sus şi-n jos şi pe lângă el. Lui Black nu-i păsa. Şi ei erau speriați, fără s-o spună, iar nava lor se apropia de *Parsec,* la fel ca un pisoi care fuge pieziş spre primul câine pe care-l vede. Se putea descurca fără ei.
Vedea un singur lucru. Mimica îngrijorată a generalului Kallner şi privirea prefăcut hotărâtă a lui Schloss îi veniră în minte pentru o secundă. Dispărură aproape imediat. Văzu fața imperturbabilă a lui Susan Calvin. Calmul ei inexpresiv, în timp ce el urca la bordul navei.
Fixă întunericul unde Baza Hyper dispăruse deja în spațiu...
Susan Calvin! Doctor Susan Calvin! Robopsihologul Susan Calvin! Robotul care merge ca o femeie!
Se întrebă care erau cele trei legi ale ei. Prima Lege: Să-l ocroteşti din răsputeri pe robot, cu toată inima şi cu tot sufletul. A Doua Lege: Să împărtăşeşti interesele sacrei Corporații de Roboți şi Oameni Mecanici din Statele Unite, dacă asta nu contrazice Prima Lege. A Treia Lege: Să fii îngăduitor cu o ființă umană, cu condiția să nu încalci Prima şi a Doua Lege.
Se întrebă cu furie dacă ea fusese vreodată tânără. Simțise vreodată o emoție sinceră?
O, Spațiu! Cât dorea să realizeze ceva — ceva care să înlăture masca aceea înghețată, de neant, de pe fața ei.
Şi va realiza!
Pe toate stelele, va realiza. Să iasă doar cu bine din asta şi o s-o vadă pe ea spulberată cu compania ei cu tot şi cu grămada ei ticăloasă de roboți. Gândul ăsta era cel care-l mâna, mai mult decât teama de închisoare sau dorința de prestigiu social. Gândul ăsta l-a vindecat de-a binelea de teamă. Aproape.
Unul dintre piloți mormăi către el, fără să-l privească:
— Poți sări de aici. E la o juma de milă dedesubt.
Black spuse cu amărăciune:
— Nu aterizați?
— Avem ordine stricte să n-o facem. Vibrațiile de la aterizare ar putea...

— Dar vibrațiile de la aterizarea mea?
— Astea-s ordinele, spuse pilotul.
Black nu mai spuse nimic, ci intră în costumul lui şi aşteptă să se deschidă uşa interioară a camerei de presurizare. De partea metalică a costumului, în jurul coapsei drepte, era sudată o trusă de scule.
Când intră în camera de presurizare, receptoarele din cască începură să huruie:
— Succes, doctore.
Îi trebui o clipă să-şi dea seama că erau cei doi bărbați de pe navă, care uitaseră măcar pentru atât, de graba lor de a ieşi din acel spațiu blestemat.
— Mersi, zise Black jenat, pe jumătate cu ranchiună.
Apoi ieşi în spațiu, uşor dezechilibrat, după ce lovise cu picioarele uşa exterioară.
Văzu nava *Parsec* aşteptându-l şi, uitându-se printre picioare în momentul dezechilibrării, zări urma lungă lăsată de jeturile laterale ale navei care îl adusese, în timp ce se îndepărta.
Era singur. Doamne, era singur!
S-o mai fi simțit vreun om în istorie atât de singur?
Va şti, se întrebă cu lehamite, dacă... dacă se va întâmpla ceva? Vor fi momente în care îşi va da seama? Va simți cum îi slăbeşte judecata, cum rațiunea şi gândirea i se întunecă şi i se şterg?
Sau se va întâmpla brusc, de parcă l-ar tăia un cuțit?
Şi într-un caz, şi în altul...
Gândul la cimpanzeul cu ochii goi, tremurând de groază tâmpă, era proaspăt în amintirea lui.

***

Acum, asteroidul se afla la şase metri sub el. Se deplasa în spațiu cu o mişcare absolut uniformă. Interzicându-se intervenția omului, nici un grăunte de nisip de pe el nu se mişcase de amar de vreme.
În ultima perioadă de nemişcare a *Lui,* câteva particule de nisip blocaseră un agregat sensibil de la bordul lui *Parsec,* sau o particulă de sediment impur din uleiul fin blocase o piesă mobilă.
Poate că era nevoie doar de o mică vibrație, o vibrație uşoară provocată de coliziunea a două mase, pentru a debloca acea piesă mobilă, punând-o la locul ei, creând hipercâmpul, asemenea unui trandafir incredibil care se desface din boboc.
Corpul lui era pe cale să-l atingă pe *El* şi îşi apropie picioarele, încercând să "lovească uşor". Nu voia să atingă asteroidul. Pielea i se încreți de o scârbă imensă.
Se apropia.
Acum... acum...

***

Nimic!
Era doar atingerea continuă a asteroidului, momentele stranii în care presiunea creştea încet, din cauza unei mase de peste o sută de kilograme (el plus costumul) având inerție nelimitată, dar o greutate fără importanță.
Black deschise încet ochii, lăsând să intre lumina stelelor. Soarele era o marmură strălucitoare, sclipirea fiindu-i atenuată de scutul polarizator de pe placa lui frontală. Stelele erau potrivit de palide, dar completau decorul obişnuit. Cu soare şi constelații normale, se mai afla încă în sistemul solar. Putea să vadă până şi Baza Hyper, o semilună mică şi întunecată.
Înlemni, şocat de vocea ivită brusc la ureche. Era Schloss.
Schloss spuse:
— Te urmărim, dr. Black. Nu eşti singur!
Black ar fi vrut să râdă de exprimare, dar nu făcu decât să spună cu voce joasă şi clară:
— Încetați. În felul ăsta n-o să-mi distrageți atenția.
Urmă o pauză, apoi vocea lui Schloss, mai linguşitoare:
— Dacă vrei să raportezi pe măsură ce înaintezi, s-ar putea reduce tensiunea.
— Veți avea informații de la mine când mă întorc. Nu înainte.
Spuse asta cu amărăciune, şi tot cu amărăciune degetele lui învelite în metal se mişcară pe tabloul de comandă de pe piept şi întrerupseră aparatul de radio de la costum. Acum n-aveau decât să vorbească în vid. El avea planurile lui. Dacă va scăpa de aici sănătos, va fi spectacolul *lui.*
Se ridică în picioare cu precauții infinite şi stătu pe *El.* Se legănă puțin din cauza unor contracții musculare involuntare, pe care absența totală a gravitației le transforma într-o serie neîntreruptă de dezechilibrări, şi care îl trăgeau când într-o parte, când în alta. Pe Baza Hyper exista un câmp de pseudo-gravitație care să-i țină la sol. Black îşi dădu seama că o parte din mintea lui era destul de detaşată ca să-şi amintească şi să aprecieze asta, *in absentia.*
Soarele dispăruse în spatele unei stânci. Stelele se roteau vizibil, în acelaşi timp cu perioada de rotație de o oră a asteroidului.
De unde se afla, vedea nava *Parsec,* iar acum porni spre ea încet, cu grijă, aproape în vârful degetelor. (Nici o vibrație. Nici o vibrație. Cuvintele îi treceau rugător prin minte.)
Înainte de a deveni pe deplin conştient de distanța pe care o străbătuse, ajunsese la navă. Era la baza treptelor care duceau la uşa exterioară a camerei de presurizare.
Acolo se opri.
Nava părea foarte normală. Sau cel puțin părea normală, cu excepția cercurilor proeminente de oțel care o înconjurau,

unul la o treime de partea inferioară, altul la o treime de partea superioară, în clipa de faţă se încarcă, probabil, pentru a deveni poli de formare a hipercâmpului.

Pe Black îl încercă dorinţa ciudată de a se întinde să mângâie unul din ele. Era unul din acele impulsuri absurde, cum era şi gândul de o clipă: "Ce-ar fi să sar?", aproape inevitabil când cineva se uită în jos de pe o clădire înaltă.

Black trase aer adânc în piept şi simţi cum devine jilav când îşi desfăcu degetele de la ambele mâini, apoi încet, foarte încet, puse câte o mână într-o parte şi alta a navei.

***

Nimic!

Apucă mânerul cel mai de jos şi se ridică cu grijă. Ar fi dorit să aibă experienţa oamenilor de la construcţii în manevrarea nongravitaţiei. Trebuie să faci uz de multă forţă pentru a învinge inerţia şi apoi să te opreşti. Dacă tragi o secundă în plus, te dezechilibrezi şi te izbeşti de navă.

Se căţără încet, în vârful degetelor, cu picioarele şi şoldurile balansându-se la dreapta când întindea mâna stângă şi la stânga când întindea mâna dreaptă.

Douăsprezece trepte, după care degetele îi şovăiră pe contactul care deschidea uşa exterioară. Reperul de siguranţă era o pată verde, mică.

Din nou şovăi. Asta era prima oară când se folosea de energia navei. Gândul îi zbură la diagrame încurcate şi la distribuţii de forţă. Dacă ar apăsa pe contact, energia s-ar scurge din microreactor pentru a deschide placa masivă de metal care alcătuia uşa exterioară.

Ei bine?

Ce rost avea? Dacă n-avea idee ce nu mergea, nu putea şti care va fi efectul devierii de energie. Oftă şi atinse contactul.

Încetişor, fără vreun tremur sau sunet, un segment al navei se roti şi se deschise. Black mai aruncă o privire constelaţiilor prietenoase (nu se schimbaseră) şi intră în cavitatea slab luminată. Uşa exterioară se închise în urma lui.

Acum alt contact. Trebuia deschisă uşa interioară. Din nou stătu să se gândească. Presiunea aerului din interiorul navei va scădea încet când va deschide uşa şi vor trece câteva secunde până ce electrozii navei vor putea recupera pierderea.

Ei?

Placa posterioară Bosch, pentru a numi o piesă, era sensibilă la presiune, dar cu siguranţă nu *atât* de sensibilă.

Oftă din nou, mai încet (de spaimă i se răcise pielea) şi atinse contactul. Uşa interioară se deschise.

Păşi în camera pilotului de pe *Parsec* şi inima îi tresări ciudat când văzu mai întâi ecranul, reglat pentru recepţie şi plin de stele. Făcu un efort să le privească.

***

Nimic!

Se vedea Cassiopeia. Constelaţiile erau normale, iar el se afla în interiorul lui *Parsec.* Simţea că, într-un fel, partea mai grea trecuse. Pentru că ajunsese până aici şi rămăsese în sistemul solar, pentru că îşi păstrase judecata până acum, simţi cum începe să-i revină ceva ce semăna puţin cu încrederea.

În *Parsec* era o linişte aproape supranaturală. Black fusese în multe nave în viaţa lui şi în toate se auzea freamătul vieţii, chiar dacă era numai târşâitul unui pantof sau băiatul de serviciu fredonând pe coridor. Aici, până şi bătaia propriei inimi i se părea înăbuşită până la tăcere.

Robotul de pe locul pilotului era cu spatele la el. Fără să reacţioneze, arătă că e conştient de venirea lui Black.

Black îşi dezveli dinţii într-un rânjet sălbatic şi spuse tăios:

— Dă drumu la manetă! în picioare!

În compartimentele închise, vocea îi răsună ca un tunet.

Prea târziu se temu de vibraţiile aerului stârnite de vocea lui, dar stelele de pe ecran rămaseră neschimbate.

Bineînţeles că robotul nu se mişcă. Nu putea recepţiona nici o senzaţie, de nici un fel. Nu putea nici măcar să reacţioneze la Prima Lege. Era încremenit în mijlocul a ceea ce ar fi trebuit să fie un proces aproape instantaneu, rămas nefinalizat.

Îşi aminti ordinele care i se dăduseră robotului. Nu lăsau loc nici unei interpretări greşite:

— Prinde maneta cu putere. Trage-o spre tine cu forţă. *Cu forţă!* Continuă s-o ţii aşa până ce tabloul de comandă îţi arată că ai străbătut hiperspaţiu! de două ori.

Ei bine, încă nu străbătuse hiperspaţiul nici o dată.

Se apropie cu grijă de robot. Stătea acolo, cu maneta trasă cu forţă înapoi, între genunchi. Asta aproape că aducea la loc mecanismul de declanşare. Temperatura mâinilor lui de metal a îndoit apoi acest mecanism, ca un termocuplu, destul ca să se realizeze contactul. Automat, Black privi spre dispozitivul de citire a temperaturii, aflat pe tabloul de comandă. Mâinile robotului avea 37 grade, aşa cum trebuia.

Se gândi batjocoritor: "Bună treabă. Sunt singur cu maşina asta şi nu pot face nimic."

Ce i-ar fi plăcut într-adevăr, ar fi fost să dea cu o rangă în robot şi să-l facă bucăţi. Gândul ăsta îl înveseli. Îşi închipuia groaza de pe chipul lui Susan Calvin (dacă era vreo groază care putea să spargă gheaţa, asta era groaza provocată de un robot sfărâmat). Ca toţi roboţii pozitronici, acest unicat era proprietatea Corporaţiei, fusese fabricat şi testat acolo.

Şi, profitând cât putu mai mult de răzbunarea imaginară, se linişti şi privi prin navă.

La urma urmei, până acum nu progresase deloc.

***

Își scoase costumul încet. Îl puse ușor în cuier. Păși cu grijă din cameră în cameră, studiind suprafețele mari, cuplate, ale motorului hiperatomic, urmărind cablurile, inspectând releele de câmp.

Nu atinse nimic. Existau o mulțime de moduri pentru dezactivarea hipercâmpului, dar oricare din ele putea fi catastrofal dacă nu știa, cel puțin aproximativ, unde era defecțiunea și nu aplica metoda corespunzătoare de remediere.

Se trezi din nou lângă tabloul de comandă și țipă, exasperat de indiferența pe care o emana spatele lat al robotului:

— Spune-mi, te rog, ce nu merge?

Simți îndemnul să izbească la întâmplare aparatele navei. Să le smulgă și să le calce în picioare. Își înăbuși cu hotărâre acest impuls. Dacă ar avea o săptămână, și-ar da seama, în vreun fel, de unde să înceapă. Datora măcar atât dr. Susan Calvin și planurilor lui referitoare la ea.

Se răsuci încet pe călcâie și chibzui. Fiecare piesă a navei, de la motor până la cel mai mic comutator basculant, fusese controlată și testată pe Baza Hyper. Era aproape imposibil de crezut că ar putea fi ceva în neregulă. Nu era nimic la bordul navei...

Ei bine, da, era, desigur. Robotul! Care fusese testat la Corporație și ei, fir-ar ai naibii, se presupunea că erau competenți.

Așa spunea mereu toată lumea: "Un robot face, bineînțeles, o treabă mai bună."

Era presupunerea firească, bazată în parte pe propriile campanii publicitare ale Corporației. Ei puteau face un robot care să fie mai bun decât un om pentru un anumit scop. Nu "la fel de bun ca omul", ci "mai bun decât omul".

Și, în timp ce Gerald Black se uita țintă la robot și se gândea la toate astea, sprâncenele i se încrețiră sub fruntea joasă și în privire i se amestecară uimirea și speranța sălbatică.

Se apropie și înconjură robotul. Îi privi brațele, care țineau maneta de comandă în poziția de pornire, o țineau așa într-una, până ce nava s-ar fi ridicat sau alimentarea cu energie a robotului ar fi încetat.

Black respiră adânc:

— Sunt sigur. *Sunt sigur.*

Păși în jur, se concentră intens. Spuse:

— *Trebuie* să fie.

Deschise aparatul de radio al navei. Lungimea de undă era deja reglată pentru Baza Hyper. Strigă în microfon:

— Hei, Schloss.

Schloss răspunse imediat:

— Dumnezeule, Black...

— Las-o baltă, zise Black răspicat. Fără discursuri. Vreau doar să mă asigur că sunteți pe recepție.

— Da, sigur. Toți, Uite...

Dar Black închise aparatul de radio. Rânji strâmb spre camera TV din camera pilotului și alese o porțiune din mecanismul pentru hipercâmp, care să se vadă. Nu știa câți oameni pot fi în camera de vizionare. Puteau fi numai Kallner, Schloss și Susan Calvin. Putea fi tot personalul. În orice caz, le va da ceva de văzut.

Cutia de relee numărul 3 era potrivită pentru acest scop, hotărî el. Era amplasată într-o nișă în perete, acoperită cu un panou neted sudat la rece. Black se întinse după trusa de scule și scoase o unealtă cu marginile teșite. Își împinse costumul spațial mai în spate pe cuier, după ce îl răsucise ca să scoată trusa de scule, și se întoarse la cutia de relee.

Fără să mai dea atenție unui ultim tremur de neliniște, Black ridică scula și făcu contact în trei puncte separate, de-a lungul sudurii la rece. Câmpul de forță al uneltei funcționa corect și repede, iar mânerul i se încălzi ușor în mână, pe măsură ce fluxul de energie creștea și scădea. Panoul se roti liber.

Iute, aproape involuntar, aruncă o privire spre ecranul navei. Stelele erau normale. El însuși se simțea normal.

Asta era ultima picătură de curaj de care avea nevoie. Ridică un picior și zdrobi cu gheata mecanismul delicat ca un fulg din interiorul nișei.

Rămaseră cioburi de sticlă, bucăți răsucite de metal și picături de mercur...

Black respiră adânc. Deschise din nou aparatul de radio:

— Mai ești acolo, Schloss?

— Da, dar...

— Atunci raportez: câmpul de forță de pe *Parsec* a fost dezactivat. Veniți să mă luați.

***

Gerald Black nu se simțea mai erou decât înainte de plecarea pe *Parsec,* dar se considera totuși erou. Oamenii care îl aduseseră pe micul asteroid veniră să-l ia înapoi. De data asta aterizară. Îl bătură pe spate.

Când sosi nava, pe Baza Hyper era o aglomerație de personal în așteptare, iar Black fu ovaționat. Făcu un semn înspre mulțime și rânji, așa cum i se cerea unui erou, dar în sinea lui nu simțea nici un triumf. Doar o presimțire. Triumful va veni mai târziu, când o va întâlni pe Susan Calvin.

Înainte de a coborî din navă făcu o pauză. O căută din priviri, dar n-o văzu. Generalul Kallner era acolo, așteptând, cu toată rigiditatea soldățească refăcută și cu o privire tăioasă de aprobare întipărită bine pe față. Maiorul Schlossîi zâmbi nervos. Ronson de la Presa Interplanetară îi făcu frenetic semn cu mâna. Susan Calvin nu era nicăieri.

Când păși pe pământ îi dădu la o parte pe Kallner și Schloss:

— Întâi mă spăl și mănânc.

Nu avea nici o îndoială, dar pe moment putea cel puțin să pună condiții generalului sau oricui.

Gărzile îi croiră drum. Făcu baie și mâncă pe îndelete, într-o singurătate impusă chiar de el. Apoi îl chemă pe Ronson de la Interplanetară și îi povesti pe scurt. Așteptă să fie rechemat înainte de a se fi relaxat complet. Totul ieșise mult mai bine

decât se aşteptase. Chiar defecţiunea navei conlucrase perfect cu el.

În cele din urmă sună la biroul generalului şi comandă o conferinţă. La asta ajunsese — să dea ordine. Generalul maior Kallner spuse doar:

— Da, domnule.

***

Erau din nou împreună. Gerald Black, Kallner, Schloss — până şi Susan Clavin. Dar acum Black era cel care domina. Robopsihologul, cu faţa impasibilă ca întotdeauna, pe care n-o impresionau nici triumful, nici dezastrul, părea, cu toate acestea, să se fi retras din centrul atenţiei, după o anumită schimbare subtilă de atitudine.

Dr. Schloss îşi muşcă o unghie de la degetul mare şi începu prin a spune cu prudenţă:

— Dr. Black, suntem toţi foarte recunoscători pentru curajul şi succesul dumneavoastră.

Apoi, de parcă ar fi vrut să destindă atmosfera, adăugă:

— Totuşi, să spargi cutia de relee cu călcâiul a fost o imprudenţă şi... ei bine, a fost un gest care nu prea merita să reuşească.

Black spuse:

— A fost un gest care nu ar fi putut împiedica reuşita. Vedeţi — asta era bomba numărul unu — atunci ştiam deja ce se stricase.

Schloss sări în picioare:

— Ştiaţi! Sunteţi sigur?

— Duceţi-vă să vedeţi şi singuri. Acum nu mai e nici un pericol. Vă spun eu ce să căutaţi.

Schloss se aşeză din nou, încet. Generalul Kallner era entuziasmat:

— Păi, asta e cea mai bună, dacă e adevărat.

— E adevărat, spuse Black.

Ochii îi lunecară spre Susan Calvin, care nu spuse nimic.

Black savura sentimentul puterii. Lansă bomba numărul doi, spunând:

— Bineînţeles că era robotul. Aţi auzit, dr. Calvin?

Susan Calvin vorbi pentru prima oară:

— Aud. Mă cam aşteptam la asta, de fapt. Era singura piesă de la bordul navei care nu fusese testată la Baza Hyper.

O clipă, Black se simţi încurcat. Spuse:

— N-aţi pomenit nimic de asta.

Dr. Calvin spuse:

— După cum a menţionat dr. Schloss de câteva ori, nu sunt expert în eterică. Bănuiala mea, şi nu era mai mult, ar fi putut foarte bine să fie eronată. Am simţit că n-aveam nici un drept să vă influenţez înainte de misiune.

Black spuse:

— Foarte bine, v-a trecut prin cap să bănuiţi *cum* s-a stricat?

— Nu, domnule.

— Păi, era fabricat mai bine decât un om. Tocmai ăsta a fost necazul. Nu-i ciudat ca necazul să vină tocmai din specialitatea Corporaţiei? Înţeleg că acolo se fac roboţi mai buni decât oamenii.

Acum o şfichiuia cu vorbele, dar ea nu muşcă din momeală, în schimb, oftă:

— Dragă domnule Black, nu sunt răspunzătoare pentru reclamele departamentului de vânzări.

Black se simţi încurcat din nou. Această Calvin nu era o femeie pe care s-o manevrezi uşor. Spuse:

— Oamenii dumneavoastră au construit un robot pentru a înlocui omul de la comanda lui *Parsec*. El trebuia să tragă maneta de comandă către el, s-o pună pe poziţie şi să lase căldura mâinilor să acţioneze declanşatorul. Destul de clar, dr. Calvin?

— Destul de clar, dr. Black.

— Şi dacă robotul n-ar fi fost construit mai bine ca un om, ar fi reuşit. Din nefericire, Corporaţia s-a simţit obligată să-l facă mai bun decât un om. Robotului i s-a ordonat să tragă de manetă cu forţă. *Cu forţă*. Cuvântul a fost repetat, întărit, accentuat. Iar robotul a făcut ce i s-a ordonat. A tras de manetă cu forţă. S-a strecurat doar o singură greşeală. Robotul era de cel puţin zece ori mai puternic decât un om normal, pentru care fusese proiectată maneta.

— Vrei să spui...

— *Spun* că maneta s-a îndoit. S-a îndoit în aşa fel încât declanşatorul nu a mai ajuns în poziţia corectă. Când căldura mâinilor a răsucit termocuplul, *nu* a făcut contact.

Rânji:

— Acesta nu e eşecul unui singur robot, dr. Calvin. Este simbolul eşecului ideii de robot.

— Nici chiar aşa, dr. Black, spuse Susan Calvin cu răceală. Asfixiaţi logica în psihologie de misionar. Robotul era prevăzut cu înţelegere corespunzătoare şi cu forţă brută. Dacă oamenii care i-au dat ordine ar fi folosit termeni cantitativi în loc de adverbul stupid "cu forţă", nu s-ar fi întâmplat aşa ceva. Dacă i-ar fi spus "aplică o forţă de douăzeci şi cinci de kilograme", totul ar fi fost perfect.

— Din ceea ce spuneţi, zise Black, reiese că limitele unui robot trebuie compensate prin ingeniozitatea şi inteligenţa unui om. Vă asigur că oamenii de pe Pământ aşa vor vedea lucrurile şi nu vor avea chef să ierte Corporaţia pentru această nereuşită.

Generalul maior Kallner spuse repede, cu vocea din nou autoritară:

— Stai, Black, tot ce s-a întâmplat este, evident, informaţie secretă.

— De fapt, spuse Schloss deodată, teoria dumneavoastră nu a fost verificată încă. Vom trimite un echipaj pe navă şi vom

afla. Poate că nu e deloc din cauza robotului.

— O să aveți grijă să faceți o asemenea descoperire, nu-i aşa? Mă întreb dacă lumea va crede un echipaj interesat. În afară de asta, mai am un lucru să vă spun.

Îşi pregăti bomba numărul trei şi spuse:

— Din clipa asta, demisionez din acest proiect uman. Plec.

— De ce? întrebă Susan Calvin.

— Deoarece, aşa cum ați spus, dr. Calvin, sunt un misionar, spuse Black zâmbind. Am o misiune. Simt că sunt dator față de oamenii de pe Pământ să le spun că epoca roboților a ajuns la un punct în care viața omului valorează mai puțin decât viața unui robot. Acum se poate să ordoni unui om să-şi rişte viața pentru că un robot este prea valoros ca să fie periclitat. Cred că pământenii ar trebui să audă asta. Mulți oameni au şi aşa multe rezerve. Corporația nu a reuşit încă să obțină permisiunea legală de a folosi roboții pe Pământ. Cred că tot ceea ce am eu de spus, dr. Calvin, va clarifica problema. Pentru ce s-a întâmplat astăzi, dr. Calvin, dumneavoastră şi compania dumneavoastră şi roboții dumneavoastră veți fi şterşi de pe fața sistemului solar.

Black ştia că o prevenea; o punea în gardă, dar nu se putea abține de la această scenă. Se pregătise anume pentru această clipă încă de când plecase pe *Parsec* şi nu putea renunța.

Nu mai putea de bucurie, văzând strălucirea de o clipă din ochii şterşi ai lui Susan Calvin şi roşeața slabă din obrajii ei. Se gândi: "Cum te simți acum, madam savant?"

Kallner spuse:

— Nu ți se va permite să-ți dai demisia, Black, şi nici să...

— Cum mă puteți opri, domnule general? Sunt un erou, n-ați auzit? Şi bătrâna Mamă Pământ va avea *mare* grijă de eroii ei. Întotdeauna a avut. Vor dori să mă asculte şi vor crede tot ce le spun eu. Şi nu le va conveni dacă voi fi împiedicat, cel puțin nu atât timp cât sunt un erou proaspăt, nou-nouț. Am vorbit deja cu Ronson de la Presa Interplanetară şi i-am spus că am ceva trăsnet pentru ei, ceva care ar scutura pe orice funcționar din guvern şi pe orice director ştiințific din scaunul pluşat, aşa că Interplanetara este prima la rând, care aşteaptă veşti de la mine. Deci nu puteți face nimic, decât să mă împuşcați. Şi cred că ar fi mult mai rău dacă ați încerca.

Răzbunarea lui Black era completă. Nu cruțase nici un cuvânt. Nu se împiedicase nici un pic. Se ridică să plece.

***

— O clipă, dr. Black, spuse Susan Calvin, cu voce joasă şi autoritară.

Black se întoarse fără să vrea, ca un elev când aude vocea învățătoarei, dar contracara acest gest printr-o strâmbătură intenționată:

— Presupun că aveți de dat o explicație.

— Deloc, zise ea afectată. Ați explicat dumneavoastră pentru mine, şi încă foarte bine. V-am ales pe dumneavoastră pentru că ştiam că veți înțelege, deşi credeam că veți înțelege mai curând. Vă cunoşteam dinainte. Ştiam că nu vă plac roboții şi că, din acest motiv, nu vă veți face nici o iluzie în privința lor. Din dosarul dumneavoastră, pe care am cerut să-l văd înainte de a vi se încredința misiunea, am văzut că v-ați exprimat dezaprobarea față de acest experiment cu robotul prin hiperspațiu. Superiorii dumneavoastră au considerat asta ca un punct slab, dar eu m-am gândit că e un punct în favoarea dumneavoastră.

— Ce tot spuneți, doctore, dacă-mi iertați grosolănia?

— Anume că ar fi trebuit să înțelegeți de ce nu putea fi trimis un robot în această misiune. Ce ați spus chiar dumneavoastră? Ceva despre limitele unui robot, care trebuie să fie compensate prin ingeniozitatea şi inteligența unui om. Chiar aşa, tinere, chiar aşa. Roboții nu au ingeniozitate. Mințile lor sunt limitate şi pot fi calculate până la ultima zecimală. De fapt, asta e meseria mea.

Acum, dacă unui robot i se dă un ordin, un ordin *precis,* el îl poate îndeplini. Dacă ordinul e imprecis, el nu-şi poate corecta propria greşeală fără alte ordine ulterioare. Nu asta ați raportat referitor la robotul de pe navă? Atunci, cum să trimitem un robot să găsească o defecțiune la un mecanism, când era imposibil să-i dăm ordine precise, dat fiind că nici noi nu ştiam nimic despre defecțiune? "Află ce nu merge" nu e un ordin care poate fi dat unui robot, ci doar unui om. Cel puțin până acum, creierul uman este mai presus de orice calcul.

Black se aşeză dintr-o dată şi se uită uimit la psiholog. Cuvintele ei loveau adânc, într-un substrat de înțelegere ce fusese acoperit de patimă. Se pomeni că e incapabil să o combată. Mai rău, îl cuprinse un sentiment de înfrângere. Zise:

— Ați fi putut spune asta înainte să plec.

— Aş fi putut, acceptă dr. Calvin, dar am observat teama firească pentru integritatea dumneavoastră mintală. O grijă atât de mare v-ar fi diminuat cu uşurință eficiența de investigare şi m-am gândit să vă las să credeți că singurul meu motiv de a vă trimite era că apreciez mai mult un robot. M-am gândit că asta vă va enerva, iar furia, dragă dr. Black, este uneori o emoție foarte folositoare. Cel puțin, un om nervos nu se teme niciodată atât de mult cât s-ar teme altminteri. Cred că a ieşit bine.

Îşi lăsă mâinile în poală şi fu mai aproape de un zâmbet decât fusese în întreaga ei viață.

Black spuse:

— Să fiu al naibii!

Susan Calvin zise:

— Aşa că acum, dacă vreți să-mi urmați sfatul, întoarceți-vă la meseria dumneavoastră, acceptați-vă condiția de erou şi povestiți-i prietenului dumneavoastră reporter amănuntele faptei curajoase. Să fie asta noutatea grozavă pe care i-ați promis-o,

Încet, fără tragere de inimă, Black încuviință din cap.

Schloss părea uşurat; Kallner izbucni într-un zâmbet colțos, îi întinseră mâinile, fără să fi scos vreo vorbă tot timpul cât vorbise Susan Calvin şi fără să scoată vreun cuvânt nici acum.

Black le strânse mâinile cu o oarecare reținere. Spuse:

— Versiunea dumneavoastră e cea care ar trebui publicată, dr. Calvin.

Susan Calvin spuse cu răceală:

— Nu fi prost, tinere. Asta e meseria mea.
